

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 10.11.2004
COM(2004) 748 końcowy

**KOMUNIKAT KOMISJI
DO RADY, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO,
KOMITETU REGIONÓW ORAZ EUROPEJSKIEGO BANKU CENTRALNEGO**

**Pierwsze sprawozdanie dotyczące praktycznych przygotowań do przyszłego
rozszerzenia strefy euro**

{SEC(2004) 1383}

1. WPROWADZENIE

Ostateczne wprowadzenie jednej waluty będzie przełomowym wydarzeniem dla wszystkich państw przystępujących w przyszłości do strefy euro, tak samo jak było w przypadku krajów będących w niej obecnie. Nowe Państwa Członkowskie przystąpiły do Unii Europejskiej jako „Państwa Członkowskie objęte derogacją”¹ na mocy artykułu 4 Traktatu o Przystąpieniu. Ostateczne przyjęcie jednej waluty stanowi część wymagań ustanowionych w Traktacie i dlatego też kraje te wprowadzą euro, gdy tylko wypełnią konieczne warunki. Wiele z nowo przyjętych Państw Członkowskich zasygnalizowało, że chciałoby przystąpić do strefy euro tak szybko, jak to tylko możliwe, i dlatego podejmują wysiłki zmierzające do wypełnienia warunków wejścia, w szczególności kryteriów konwergencji z Traktatu z Maastricht, które to warunki mają zapewnić trwałą konwergencję gospodarczą wszystkich przyszłych krajów przystępujących do strefy euro. W państwach, które obecnie tworzą strefę euro, przygotowania do praktycznego wprowadzenia euro zajęły prawie sześć lat. Dlatego też nowe Państwa Członkowskie muszą już rozpocząć przygotowania, tak aby być na czas gotowym i aby zapewnić płynne przejście na nową walutę.

1.1 Kroki prowadzące do przyjęcia euro

Komisja oraz EBC, w regularnie sporządzanych raportach o konwergencji², oceniają stopień, w jakim różne państwa wypełniły wymagania ustanowione w Traktacie celem przyjęcia euro. Art. 122 ust. 2 Traktatu przewiduje, że Rada, na wniosek Komisji, podejmuje decyzję co do tego, które Państwa Członkowskie spełniają niezbędne warunki i w konsekwencji uchyla derogacje tych Państw Członkowskich. Ponadto Rada decyduje o dacie przystąpienia danego Państwa Członkowskiego do strefy euro, i określa stały i nieodwołalny kurs wymiany krajowej waluty danego państwa w stosunku do euro. Z datą przyjęcia euro ten kurs wymiany zaczyna obowiązywać, dotychczasowa krajowa waluta danego państwa przestaje istnieć, a odpowiedzialność za politykę pieniężną zostaje przeniesiona na EBC. W przypadku pierwszych jedenastu państw przystępujących do strefy euro miało to miejsce dnia 1 stycznia 1999 r., a w przypadku Grecji – 1 stycznia 2001 r..

Ze względów praktycznych i logistycznych, państwa będące obecnie w strefie euro wprowadziły trzyletni okres przejściowy (w przypadku Grecji, był to okres jednoroczny) między przyjęciem euro jako waluty (rok 1999 dla pierwszych jedenastu państw; rok 2001 dla Grecji) a wprowadzeniem euro w formie gotówkowej. Główną alternatywą do takiego rozwiązania jest tak zwany scenariusz „wielkiego wybuchu” [*big bang*], w którym wejście do strefy euro następuje jednocześnie z wprowadzeniem banknotów i monet euro. Takie podejście ma kilka zalet, szczególnie teraz, gdy banknoty i monety euro już istnieją. Główną wadą jest to, że scenariusz ten redukuje okres, w którym sektor publiczny i sektor prywatny,

¹ Pod względem przyjęcia euro, Dania i Zjednoczone Królestwo posiadają specjalny status tzw. posiadacza klauzuli o możliwości nieprzystępowania (*opt-out*). Dziesięć nowych Państw Członkowskich oraz Szwecja są Państwami Członkowskimi objętymi derogacją. W referendum w Szwecji, przeprowadzonym dnia 14 września 2003 r. większość ludności opowiedziała się przeciw wejściu do strefy euro.

² Ostatnie raporty o konwergencji wydano 20 października 2004 r. Stwierdzono w nich, że żadne z jedenastu Państw Członkowskich objętych derogacją nie wypełnia obecnie wszystkich niezbędnych kryteriów (zrównoważenie finansów publicznych, stabilność cen, stabilność kursu waluty *przez wymagany okres*, poziom długookresowych stóp procentowych). Wobec wniosków z raportów o konwergencji, Komisja zdecydowała nie przedkładać żadnego wniosku o uchylenie derogacji.

oraz ogół obywateli mogą przygotować się na to przejście. Po wprowadzeniu banknotów i monet euro następuje okres podwójnego obiegu, podczas którego zarówno banknoty i monety euro jak i waluty krajowej posiadają status prawnego środka płatniczego. O długości okresu podwójnego obiegu zwyczajowo decyduje się na poziomie krajowym, jednakże jest on zazwyczaj stosunkowo krótki i trwa nie więcej niż dwa miesiące.

1.2 Cel sprawozdania

Udane wejście do strefy euro wymaga nie tylko wypełnienia wymagań traktatowych, ale również starannie zaplanowanych i rozległych przygotowań praktycznych, dotyczących zarówno sektora publicznego jak i prywatnego, a nawet całego społeczeństwa. Komisja będzie w sposób regularny, przynajmniej raz do roku lub gdy tylko będzie to uzasadnione rozwojem sytuacji, sporządzać sprawozdania o stanie tych przygotowań. Niniejszy komunikat jest pierwszym takim sprawozdaniem. W przeciwieństwie do raportów o konwergencji, nie wywodzi się ono z jakiegokolwiek, prawnego czy innego, obowiązku, ale wynika z zamierzenia Komisji, aby w odpowiedni sposób informować wszystkie właściwe strony, w szczególności instytucje wspólnotowe i Państwa Członkowskie, jak również zainteresowane społeczeństwo i środki masowego przekazu, o postępach czynionych w tym ważnym obszarze. Jeżeli idzie o terminy i częstotliwość wydawania, sprawozdania Komisji dotyczące stanu praktycznych przygotowań również nie będą powiązane ze sporządzanymi przez Komisję raportami o konwergencji.

Ogólne ramy i kluczowe elementy przejścia do nowej waluty są ogólnie określone w krajowych „scenariuszach przejścia”, a wiele z zainteresowanych państw jest obecnie na etapie sporządzania takich scenariuszy. W odniesieniu do Szwecji, dnia 14 września 2003 r. zorganizowano tam referendum, które pokazało, że większość ludności nie jest obecnie za przystąpieniem do strefy euro. Wynik referendum faktycznie wstrzymuje praktyczne przygotowania w Szwecji.

2. OBECNE PLANY PRZYJĘCIA EURO

Trzy Państwa Członkowskie objęte derogacją (Estonia, Litwa i Słowenia) przystąpiły do systemu ERM II dnia 28 czerwca 2004 r. Wszystkie te trzy państwa chciałyby przystąpić do strefy euro tak szybko, jak to możliwe (2007 r.). W większości przyjęły one narodowe plany przechodzenia na euro i powołały krajowych koordynatorów ds. przyjęcia euro. Na ogół preferowane jest jednostopniowe przejście na euro (scenariusz „wielkiego wybuchu”), w ramach którego banknoty i monety euro stają się prawnym środkiem płatniczym z datą wejścia do strefy euro. Procedury wyboru projektów na narodowe strony monet euro albo są w trakcie realizacji albo zostały już zakończone.

Oficjalne plany i zamiary w większości pozostałych państw stopniowo przybierają bardziej konkretne kształty. Wiele państw planuje przystąpienie do strefy euro na nieco późniejszym etapie, bliżej końca dekady, chociaż wiele będzie oczywiście zależęć od stopnia, w jakim spełniać one będą kryteria konwergencji.

Stan przygotowań streszczono w poniższej tabeli, która na ogół opiera się na informacjach udostępnianych przez odpowiednie władze krajowe, a która ma odzwierciedlać krajowe decyzje i stanowiska w sprawie różnych istotnych kwestii. Państwa Członkowskie są wymienione w porządku ustalonym w Traktacie.

<i>PAŃSTWO</i>	<i>KRAJOWY KOORDYNATOR</i>	<i>NARODOWY PLAN PRZECHODZENIA NA EURO LUB PODOBNY SCENARIUSZ</i>	<i>WEJŚCIE DO ERM II</i>	<i>NARODOWA DOCELOWA DATA PRZYJĘCIA EURO</i>	<i>„WIELKI WYBUCH” LUB OKRES PRZEJŚCIOWY</i>	<i>MONETY EURO</i>
Republika Czeska		Strategia Przyjęcia Euro w Republice Czeskiej, (zatwierdzona przez rząd w październiku 2003 r.)		2009-10		Rozważa się przeprowadzenie konkursu
Estonia	Komisja Ministrów (łącznie z Prezesem BC)	Wspólne oświadczenie rządu estońskiego i Banku Estonii, 16 stycznia 2004 r.	28.6.2004 r.	połowa 2006 r.		Konkurs ogłoszony w czerwcu 2004 r.; ostateczny wybór ma mieć miejsce w grudniu 2004 r. ³
Cypr	Rozważa się wspólną koordynację realizowaną przez Ministra Finansów oraz Bank Centralny Cypru	Przygotowano ogólne ramy wstępne	Rada Ministrów podjęła ostatnio decyzję o jak najszybszym złożeniu wniosku	2007 r.	Wielki wybuch	Ogłoszenie konkursu ma zostać rozplanowane
Łotwa	Grupa robocza ds. przejścia na euro w Banku Łotwy, konsultacje między MF i bankiem centralnym	Wstępny plan przejścia		1.1.2008 r.	Wielki wybuch	Konkurs ogłoszony
Litwa	Grupa robocza ds. opracowania planu przejścia na euro w Banku Litwy	Przygotowanie zarysu planu przejścia do grudnia 2004 r. oraz ram strategicznych koordynacji projektu	28.6.2004 r.	1.1.2007 r. (wstępnie)	Wielki wybuch równoległy obieg przez 2-3 tygodnie	Końcowa procedura przetargu na stworzenie gipsowych modeli
Węgry	W odniesieniu do docelowej daty w 2010 r., prace przygotowawcze odbywają się w Ministerstwie			2010 r.		

³ Do daty zamknięcia konkursu, tj. 19 października 2004 r., złożono 134 projekty. Do połowy listopada, zespół ekspertów wybierze dziesięć najlepszych projektów, a ostateczny wybór nastąpi w grudniu 2004 r. w drodze ogólnokrajowej procedury głosowania telefonicznego.

	Finansów oraz Magyar Nemzeti Bank (Bank Centralny Węgier).					
Malta	Wciąż istnieje potrzeba formalnego wyznaczenia organu koordynującego, który miałby odpowiadać za prowadzenie procesu. Trwają konsultacje między MF i bankiem centralnym	MF oraz bank centralny przygotowują projekt wstępnego planu przejścia		2008 r.	Wciąż do określenia	Plan wykonania obejmujący cały proces, od etapu konkursowego do rzeczywistego sporządzenia bitych monet
Polska	Międzyinstytucjonalna grupa robocza MF-NBP			2009 r.	Wciąż do określenia	Badanie opinii publicznej
Słowenia	Organ koordynujący (Ministerstwo Finansów, bank centralny, inne ministerstwa i organy)	Program wejścia do ERM II i przyjęcia euro (zatwierdzony przez rząd i Radę Zarządzającą Banku Słowenii, listopad 2003 r.) Sektorowe plany generalne	28.6.2004 r.	1.1.2007 r.	Wielki Wybuch (podwójny obieg: 2 tygodnie)	Konkurs ogłoszony
Słowacja	Ministerstwo Finansów	Specyfikacja strategii przyjęcia euro w RS, zatwierdzona przez rząd we wrześniu 2004 r. Narodowy plan przechodzenia na euro ma być zatwierdzony do połowy 2005 r.		1.1.2008/2009 r.	Wielki wybuch	Konkurs ogłoszony

3. PRZESZŁE I PRZYSZŁE PRZYSTĄPIENIA DO STREFY EURO: PODOBIENSTWA I RÓŻNICE

Zmiany zachodzące w państwach wchodzących w przyszłości do strefy euro będą w pewnych aspektach podobne do zmian zaobserwowanych poprzednio w krajach tworzących obecnie strefę euro w momencie przejścia na nową walutę. Ponadto nowe państwa będą korzystały z doświadczeń nabytych w przeszłości. Należy podkreślić również kilka znaczących różnic.

3.1 Nauki wypływające z poprzedniego przejścia na euro

Choć pierwsze przejście okazało się wielkim sukcesem, pod kilkoma względami istnieje wciąż możliwość ulepszeń. Główne nauki wypływające z doświadczeń państw pierwszej fali są następujące:

- (i) Staranne i pro-aktywne przygotowanie popłaca. Wysiłki państw, które zainwestowały we wcześniejsze, gruntowne przygotowania, zostały nagrodzone poprzez szybkość zamiany, uzyskanie społecznego poparcia dla nowej waluty oraz płynność przejścia. W równym stopniu wynagrodzone zostały inwestycje w komunikację oraz przekazywanie informacji.

To jest kluczowy wniosek z pierwszego przejścia na euro i powód podjęcia przez Komisję i państwa tworzące kolejną falę rozmów o praktycznych przygotowaniach.

Wyniki ostatniego Eurobarometru (sekcja 4) potwierdzają, że potrzeba dokładnych i terminowych informacji pozostaje równie ważna jak miało to miejsce w przeszłości. Brak informacji może powodować lękliwe lub nawet wrogie reakcje, czego można łatwo uniknąć.

- (ii) Trzyletni okres przejściowy był zbyt długi. Po 1999 r. wytracono trochę impetu i władze publiczne musiały ponownie wysiłki, aby (ponownie) przekonać przedsiębiorców i obywateli do przygotowania się do wprowadzenia euro w formie gotówkowej. Ponadto w okresie przejściowym, użycie euro w postaci „zapisów” pozostawało raczej ograniczone.

Państwom przystępującym w przyszłości do strefy euro nie zaleca się wprowadzania długiego okresu przejściowego, z kilku powodów wyjaśnionych w sekcji 3.2, a głównie związanych z potrzebą szybkiego wprowadzenia euro w formie gotówkowej. Jednakże w przypadku procesów takich jak zmiana systemów informatycznych w sektorach publicznym i prywatnym, czas ich wdrażania pozostanie tak długi, jak był w przypadku państw, które jako pierwsze wprowadziły euro. W konsekwencji, skoro samo przejście będzie krótsze, to przygotowania muszą się rozpocząć na bardzo wczesnym etapie.

Jednakże ponieważ krótsze mają być okresy przejściowe, jakie obecnie się zakłada w zainteresowanych państwach, złożoność sytuacji wynikająca z używania równocześnie dwóch jednostek pieniężnych (euro oraz waluty krajowej) zostanie ograniczona, a przejście do nowej waluty będzie przez to prostsze do wyjaśnienia i zrozumienia.

- (iii) Wprowadzenie banknotów i monet euro musi być przeprowadzone szybko: „Stopniowe” wprowadzanie euro w formie gotówkowej stwarza komplikacje

zarówno dla obywateli jak i przedsiębiorstw. Na szybkim wprowadzeniu korzystają wszystkie zaangażowane strony, pod warunkiem że jest ono starannie przygotowane. To samo dotyczy okresu podwójnego obiegu, który najlepiej powinien być krótki.

Jak obserwowano przy przejściu na nową walutę w państwach obecnie tworzących strefę euro, szybkie wprowadzenie euro w formie gotówkowej musi być oparte na szeroko zakrojonym wcześniejszym zaopatrzeniu w gotówkę euro (*frontloading*) oraz wcześniejszym jej rozprowadzeniu (*sub-frontloading*), natychmiastowym przestawieniu wszystkich bankomatów, wydawaniu przez detalistów reszty wyłącznie w euro oraz możliwości, aby klienci banków i inne osoby mogły bezpłatnie wymieniać wycofywaną walutę na euro.

W tym względzie, należy podkreślić znaczenie płatności z wykorzystaniem kart oraz płatności przez Internet. Takie metody płatności stanowiły w znacznym stopniu o płynności przejścia, szczególnie w sektorze detalicznym.

- (iv) Wycofanie waluty krajowej wymaga starannego przygotowania – przy przechodzeniu na euro po raz pierwszy, prawdopodobnie za bardzo skoncentrowano się na wprowadzeniu banknotów i monet euro, podczas gdy nie wzięto dostatecznie pod uwagę konsekwencji ogromnego odpływu wycofywanej waluty. W szczególności nie zawsze zapewniono odpowiednie środki logistyczne do obsługi ogromnych ilości zwróconych monet, a czasami obserwowano znaczące opóźnienia w przewozie, obsłudze i liczeniu monet oraz zapisywaniu kwot na rachunkach.
- (v) Należy podjąć odpowiednie środki, aby uniknąć oddziaływania na ceny. Wymaga to szczególnej uwagi, jako że trudno jest z tym sobie radzić i często opiera się to na błędnym pojmowaniu, które trudno skorygować. Z pewnością lepiej jest przeciwdziałać niż leczyć.

Wyniki Eurobarometru wyraźnie pokazują, że świadomość obywateli w tym względzie jest już wysoka. Ryzyko nadużyć i oszustw dotyczących kształtowania cen w trakcie przejścia jest głównym powodem niepokoju dla 71 % respondentów (średnia wszystkich nowo przyjętych Państw Członkowskich). Jednakże warto zauważyć, że istnieją wyraźne różnice między poszczególnymi państwami. Podział według kategorii społeczno-demograficznych nie prowadzi do jasnych wniosków, z wyjątkiem takiego, że starsi ludzie mają więcej obaw niż ludzie młodzi.

Na ogół, starannych przygotowań ze strony właściwych władz będzie bez wątpienia wymagało poprawne przeliczanie cen, które przeprowadzą właściciele sklepów i detaliści. Przygotowania te mogą na przykład przybrać formę umów o stabilności cen negocjowanych z sektorem detalicznym i ściśle monitorowanych przed i po przejściu na nową walutę, najlepiej z aktywnym zaangażowaniem organizacji ochrony konsumentów oraz branżowych organizacji sektora detalicznego działających na poziomie krajowym i europejskim. Władze mogą również zażądać, aby indywidualni detaliści publicznie przedstawili zobowiązanie zapewnienia dokładnego przeliczenia cen, na przykład poprzez użycie nalepek lub znaków oraz poprzez aktywne zachęcanie do eksponowania podwójnych (w dwóch walutach) cen w określonym okresie przed i po wprowadzeniu euro w formie gotówkowej. Oba środki mają zwiększyć wiarygodność i umożliwić klientom wywieranie nacisku na detalistów. Środki takie powinny pomóc w złagodzeniu niepokoju i przyczynić się do płynnego przejścia.

- (vi) Zmiana „mentalna” zabiera na pewno znacznie więcej czasu niż fizyczna zamiana. Wyniki badania z listopada 2003 r. pokazały, że 30 % respondentów, przy okazji codziennych zakupów, najczęściej liczy w walucie krajowej, wobec 46 % respondentów liczących najczęściej w euro. Jednakże, w przypadku zakupów o dużej wartości (np. domu lub samochodu), większość obywateli strefy euro wciąż najczęściej w myślach liczyła w walucie krajowej (54 %), podczas gdy tylko nieznaczna mniejszość (16 %) liczyła w euro.

3.2 Główne różnice w porównaniu z poprzednim przejściem na euro

Choć zastosowanie mają pewne elementy wspólne, należy zdawać sobie sprawę, że nowo przyjęte Państwa Członkowskie wyróżnia wiele cech i właściwości charakterystycznych dla danego kraju. W ujęciu ogólnym, kluczowe różnice w porównaniu z pierwszą falą przejścia na euro są następujące:

- (i) Przyszłe rozszerzenie strefy euro nastąpi w kilku następujących po sobie falach. Jest mało prawdopodobne, aby Państwa Członkowskie nie spełniające obecnie kryteriów konwergencji (*pre-ins*) przystąpiły jako jedna grupa. Spodziewane jest, że w poszczególnych latach do strefy euro wchodzić będą małe grupy państw (lub pojedyncze państwa).

Dlatego też, wspólny impet, jaki miały państwa przystępujące do strefy euro w ramach pierwszej fali, nie będzie istniał w tym samym zakresie, a przyszłe rozszerzenia strefy euro będzie cechowała mniejsza widoczność na zewnątrz – poza krajami bezpośrednio zaangażowanymi. Jednocześnie fakt, że wiele państw już przyjęło jedną walutę, pod pewnymi względami ułatwi przejście, o czym mowa poniżej.

- (ii) Banknoty i monety euro już istnieją i większość obywateli nowo przyjętych Państw Członkowskich już je zna. W niektórych sklepach, głównie na obszarach turystycznych i przygranicznych, używa się już euro i przyjmuje w tej walucie płatności. Taka sytuacja może ograniczyć, w pewnych sektorach, potrzebę poważnych działań związanych z wcześniejszym zaopatrzeniem w gotówkę euro. Niektórzy obywatele i niektóre przedsiębiorstwa mogą również wyrażać chęć nabycia euro w formie gotówkowej za granicą, w szczególności jeżeli zamieszkują oni obszary przygraniczne. Ponadto obywatele spoza strefy euro już mogą otwierać rachunki w euro w swoich krajowych bankach. W przypadku osób, które się na to zdecydowały, przejście na euro już się odbywa.

Ostatni Eurobarometr (sekcja 4) pokazuje interesujące dowody na to, że obywatele w nowo przyjętych Państwach Członkowskich zdobyli już pewne doświadczenia praktyczne. Okazuje się, że większość obywateli z tych Państw Członkowskich (średnio 73 %) widziała już banknoty euro, a średnio 66 % z nich widziało monety euro. W niektórych państwach, dane te osiągnęły bardzo wysokie poziomy, np. 95 % respondentów w Słowenii widziało już banknoty euro, a 87 % widziało monety euro. Liczby te dla Cypru wynoszą 85 % (banknoty) i 82 % (monety). Najmniej zaznajomieni z euro w formie gotówkowej są mieszkańcy Łotwy, pomimo że nawet tam ponad połowa ludności widziało już banknoty euro (67 %) lub monety euro (55 %).

Jeżeli idzie o użycie banknotów i monet euro, liczby są oczywiście mniejsze, ale wciąż znaczące. Średnio 49 % ludności w nowo przyjętych Państwach Członkowskich używało już banknotów euro, a 50 % używało monet euro. Również w tym przypadku, pewne kraje prowadzą w statystykach, np. Słowenia (odpowiednio, 81 % i 79 % używało banknotów i monet euro) i Cypr (76 % i 77 %). Najniższe liczby dotyczące doświadczeń z używaniem euro w formie gotówkowej zanotowano na Litwie (40 % i 39 %). Co ciekawsze, wyniki Eurobarometru pokazują, że odpowiednio 18 % i 15 % respondentów używało już banknotów i monet euro we własnym kraju. Liczby te pokazują, że euro stosowane już jest nieformalnie w przypadku pewnych transakcji. W państwach takich jak Łotwa, Litwa czy Polska, wskaźniki te sięgają znacznie wyższego poziomu (odpowiednio, 34 %, 31 % i 28 % w odniesieniu do banknotów euro oraz 27 %, 20 % i 24 % w odniesieniu do monet).

- (iii) Oczekuje się, że przejście z waluty krajowej na euro nastąpi dużo szybciej. Wiele krajów rozważa podejście typu „wielki wybuch”, które zakłada, że równocześnie z datą wejścia do strefy euro następuje (oficjalne) wprowadzenie euro w formie gotówkowej. Większość nowo przyjętych Państwa Członkowskich (CZ, EE, LV, LT, PL, SI, SK) przeprowadzała w ostatnich latach konwersję swoich walut, zdobywając w ramach tego procesu cenne doświadczenia.

Istnienie oraz powszechna dostępność euro w formie gotówki również odgrywa ważną rolę w tym podejściu. W związku z tym, niektóre z elementów, które miały kluczowe znaczenie dla powodzenia pierwszego przejścia będą odgrywać mniejszą rolę w przyszłości. Gotówkę euro można z łatwością pozyskać przed oficjalnym jej wprowadzeniem w danym kraju, a niektórzy obywatele i niektóre przedsiębiorstwa mogą zdecydować się na przygotowanie się z dużym wyprzedzeniem. Wcześniejsze zaopatrzenie w gotówkę euro (*frontloading*) i wcześniejsze jej rozprowadzenie (*sub-frontloading*)⁴ do podmiotów gospodarczych prawdopodobnie i tym razem odegra pewną rolę w zapewnieniu szybkiego przejścia na euro, poprzez zapewnienie dostarczenia wystarczających ilości gotówki na dzień wprowadzenia euro (*€-day*). Można założyć również rozprowadzenie pewnych ilości monet i banknotów o niskich nominałach wśród obywateli.

W interesie państw w przyszłości wchodzących do strefy euro leży szczególnie jak największe skrócenie okresu przejściowego, jako że w innym wypadku państwa te potencjalnie staną wobec nieformalnego podwójnego obiegu w niektórych sektorach, podczas którego euro może stać się aktywnie używane przez obywateli i detalistów zanim stanie się ono prawnym środkiem płatniczym.

- (iv) Rozmiar i zakres koniecznych dostosowań do przeprowadzenia w pewnych obszarach będą różnić się w porównaniu do wcześniejszych zamian w strefie euro. Dla przykładu, liczba bankomatów przypadająca na mieszkańca jest mniejsza niż w strefie euro, mimo że jest to liczba znaczna. Bankomaty przyczyniają się do

⁴ Wcześniejsze zaopatrzenie w gotówkę euro (*frontloading*) odnosi się do zaopatrzenia banków w wystarczające ilości banknotów i monet euro, zanim gotówka euro uzyska status prawnego środka płatniczego, tj. przed dniem € (*€-day*). Wcześniejsze rozprowadzenie gotówki euro (*sub-frontloading*) odnosi się do podobnego rodzaju operacji, w ramach której zaopatrzone banki zaopatrują detalistów i inne przedsiębiorstwa w wystarczające ilości gotówki euro, tak aby mogli oni w trybie natychmiastowym rozpocząć działalność w nowej walucie, poczynając od pierwszego dnia.

przyspieszenia procesu wcześniejszego wprowadzania do gospodarki euro w formie gotówkowej. Dotychczasowe doświadczenia pokazują, że duża część banknotów euro została wprowadzona do obiegu poprzez bankomaty, w szczególności dzięki ich całodobowej dostępności, nawet w czasie, gdy oddziały banków są zamknięte. Wysoka liczba oddziałów banków i urzędów pocztowych w przeliczeniu na mieszkańca (w większości państw liczba ta jest zbliżona do średniej w strefie euro) w pewien sposób zrekompensuje mniejszą liczbę bankomatów, ponieważ pomoże obywatelom pozyskać niezbędne ilości banknotów i monet euro na wczesnym etapie procesu przejścia na nową walutę. Możliwe, że konieczne będzie podjęcie środków specjalnych (wydłużenie godzin otwarcia, otwieranie placówek w weekendy, itp.).

Liczba terminali w miejscach sprzedaży (POS) jest stosunkowo mała w porównaniu ze średnią w strefie euro, co w szczególności związane jest z intensywnym użyciem gotówki w wielu z nowo przyjętych Państwach Członkowskich (porównaj poniżej). Ta mniejsza dostępność urządzeń do płatności elektronicznych i/lub internetowych, będących główną alternatywą dla gotówki stanowi przeszkodę także ze względu na fakt, iż takie urządzenia płatnicze są zazwyczaj łatwo przestawialne na nową walutę. Podczas gdy liczba kart płatniczych (zarówno debetowych jak i kredytowych) w przeliczeniu na mieszkańca w nowych Państwach Członkowskich jest mniejsza niż w strefie euro, jest ona znacząca w ujęciu względnym (co tyczy się w szczególności kart debetowych). W praktyce kart używa się przede wszystkim do wybierania gotówki z bankomatów. Dlatego też może to być niezastąpiona okazja rozwoju krajowych sieci POS i tym samym złagodzenia presji, jak się wiąże z wprowadzeniem euro w formie gotówkowej.

Dane statystyczne potwierdzają, że w nowo przyjętych Państwach Członkowskich banknoty i monety odgrywają dominującą rolę jako środki płatności, mimo że całkowita ilość gotówki w przeliczeniu na mieszkańca jest mniejsza niż w strefie euro. Dla przykładu, w niektórych z nowo przyjętych Państw Członkowskich, wielu robotników i emerytów/rencistów w dalszym ciągu otrzymuje swoje wynagrodzenia i emerytury/renty w gotówce. Jak wyjaśniono powyżej, fakt, że gotówka odgrywa ważną rolę, działa na niekorzyść wszystkich zaangażowanych stron (banków, detalistów, konsumentów ...) i sytuacja ta będzie wymagała intensywnych przygotowań w zakresie wprowadzenia euro w formie gotówkowej.

Konwersja automatów sprzedających nie powinna stwarzać poważniejszych problemów. W chwili obecnej, całkowita liczba takich automatów jest stosunkowo ograniczona. Wydaje się, że Węgry są państwem, gdzie jest ich najwięcej tj. 22.000, w porównaniu z ponad dwoma milionami w strefie euro. Ponadto, w odróżnieniu od sytuacji, jaka miała miejsce w czasie pierwszego przejścia na jedną walutę, monety euro są ogólnie dostępne i, wobec tego, podmioty nie napotkają żadnych ograniczeń w odniesieniu do przetestowania i dostrojenia urządzeń przyjmujących monety.

4. STAN OPINII PUBLICZNEJ W NOWO PRZYJĘTYCH PAŃSTWACH CZŁONKOWSKICH W ODNIESIENIU DO EURO

Ostatnie badanie Eurobarometru dotyczące opinii publicznej w nowo przyjętych Państwach Członkowskich⁵ w odniesieniu do stosunku do i wiedzy na temat wprowadzenia euro zostało przeprowadzone w instytucie EOS Gallup w pierwszej połowie września 2004 r., i objęło ponad 10.000 obywateli.

4.1 Ogólny stosunek do euro

Poziom zainteresowania wprowadzeniem euro jest raczej niski - tylko 50 % respondentów deklaruowało zainteresowanie, a 48 % było obojętnych. Całościowy wynik w nowo przyjętych Państwach Członkowskich pokazuje, że nieznacznie więcej obywateli uważa, że wprowadzenie euro będzie mieć pozytywne konsekwencje (44 %) na poziomie krajowym, podczas gdy 41 % uważa, że będzie to miało negatywne konsekwencje. 40 % spodziewa się, że wprowadzenie euro będzie pozytywne dla nich osobiście, podczas gdy 45 % uważa, że będzie ono negatywne. Okazuje się, że obywatele mają mieszane poglądy dotyczącego tego czy są szczęśliwi (42 %) czy nie (47 %) z tego, że euro zastąpi ich walutę krajową.

W odniesieniu do ram czasowych przyjęcia euro, 19 % respondentów w omawianych dziesięciu państwach wskazało, że chcieliby oni, aby euro stało się ich walutą jak najszybciej, podczas gdy 36 % odpowiedziało, że należy przyjąć euro po jakimś czasie, natomiast względna większość (40 %) uważa, że powinno to się stać jak najpóźniej. Jednakże wydaje się, że obywatele dobrze zdają sobie sprawę z praktycznych korzyści z wprowadzenia euro, przy 92 % i 82 % uznających, odpowiednio, ułatwienia w podróżowaniu za granicę oraz nabywaniu towarów i usług w strefie euro, oraz przy 77 % przyznających, że spowoduje to eliminację konieczności wymiany walut w strefie euro. Ponadto, większość respondentów (54 %) nie sądzi, że przejście to spowoduje dla nich jakies poważniejsze niedogodności. Jak wskazano wcześniej, znacząca większość, jednakże, obawia się możliwych nadużyć i oszustw dotyczących kształtowania cen w trakcie przejścia na jedną walutę.

4.2 Obywatele chcą być lepiej informowani

Wśród ogółu ludności w nowo przyjętych Państwach Członkowskich wiedza o euro i warunkach jego przyjęcia jest wciąż raczej skromna. Większość badanych (57 %) nie jest świadoma faktu, że przyjęcie euro jest obowiązkowe w przypadku ich krajów ani nie wie ile państw już jest w strefie euro.

Prawie połowa respondentów (48 %) nie uważa siebie za dobrze poinformowanych o euro, a chcieliby oni zostać właściwie poinformowani dużo wcześniej, zanim jedna waluta zostanie wprowadzona w ich kraju. 30 % respondentów wskazało, że chcieliby uzyskać informacje jak najszybciej, podczas gdy 24 % wolałoby uzyskać je przynajmniej kilka lat przed wprowadzeniem euro. Pod względem źródeł informacji, większość respondentów najbardziej ufa swoim narodowym bankom centralnym (63 %), dużo bardziej niż innym instytucjom (tylko 29 % ufało swojemu rządowi, władzom krajowym lub regionalnym, a 22 % instytucjom europejskim). Obywatele w omawianych Państwach Członkowskich wolą kampanie informacyjne na temat euro wykorzystujące spoty telewizyjne (78 %), w drugiej kolejności te wykorzystujące spoty radiowe (66 %) oraz ulotki i broszury (64 %). Większość

⁵ Badania Eurobarometru są dostępne na stronie http://europa.eu.int/comm/public_opinion/index_en.htm.

obywateli chce, aby kampanie informacyjne koncentrowały się na praktycznych konsekwencjach wprowadzenia euro (w zakresie ich zarobków, rachunków bankowych, itp.). Ekspozowanie cen w dwóch walutach postrzega się jako najważniejsze narzędzie przygotowania ludności do nowej skali wartości.

4.3 Główne nauki wypływające z badania

Wprowadzenie euro w omawianych Państwach Członkowskich to tylko jeden krok w średnio- bądź długookresowym procesie konwergencji, który składa się z wielu etapów. W wielu krajach, dokładna data przyjęcia euro nie jest jeszcze znana, co może mieć wpływ na udzielane przez respondentów odpowiedzi.

Podział wyników w ujęciu społeczno-demograficznym pokazuje, że mężczyźni, ludzie młodzi oraz ludność wykształcona i miejska są dużo bardziej pozytywnie nastawieni do euro niż kobiety, ludzie starsi, osoby o niższym poziomie wykształcenia czy osoby zamieszkujące obszary wiejskie.

W sumie wydaje się, że ogólny stosunek obywateli do euro jest mieszany. To jest w pewien sposób zgodne z wynikami badania Eurobarometru z 1997 r., które pokazywało podobny brak silnego przekonania do jednej waluty w krajach, które obecnie tworzą strefę euro: 47 % opowiedziało się za euro, wobec 40 % przeciw. Pod tym względem, należy również pamiętać, że jak miało to miejsce w przypadku niektórych państw ze strefy euro, część ludności jest emocjonalnie przywiązana do waluty krajowej. Ludność w nowo przyjętych Państwach Członkowskich wykazuje wyraźną potrzebę większej ilości informacji na temat euro. Nawet pomimo tego, że nie odczuwają pośpiechu co do przyjęcia jednej waluty, to chcieliby przegotować się do niego dużo wcześniej. Większe kampanie informacyjne będą musiały na ogół zaspokoić tą potrzebę.

5. WNIOSKI

Przyszłe rozszerzenie strefy euro będzie realizowane na przestrzeni kilku lat, jako że spodziewane jest, że państwa wchodzące do niej w przyszłości będą przystępować na indywidualnych zasadach. W większości państw zakładany scenariusz przewiduje szybkie przejście od waluty krajowej do euro (np. scenariusz „wielkiego wybuchu”). Jednocześnie, takie rozwiązanie będzie zwiększać naciski na przedsiębiorstwa i administrację publiczną. Wzmacnia ono również potrzebę starannych i terminowych przygotowań prowadzonych przez wszystkie zaangażowane strony (administrację publiczną wszystkich szczebli, banki, detalistów oraz przedsiębiorstwa, ogólnie ujmując). Ostatni sondaż Eurobarometru pokazuje, że ogół społeczeństwa za kluczowe uważa dużo wcześniejsze przekazywanie informacji o przejściu na jedną walutę.

Komisja będzie w dalszym ciągu dokładnie śledzić postępy w praktycznych przygotowaniach do wprowadzenia euro w różnych zainteresowanych państwach. W tym względzie, podstawowym forum wymiany poglądów i informacji jest Sieć Administracji Publicznej (PAN-II), która gromadzi różnych krajowych przedstawicieli odpowiedzialnych za omawiane kwestie. W dziedzinie informacji i komunikacji, ustanowiono podobną grupę (DIR-COM), która umożliwia Dyrektorom ds. Komunikacji regularne posiedzenia.